

Näkökulmia luvun 12 tehtäviin ja kuviin

1. Mikä ero oli maa- ja tapulikaupungilla?

- Maakaupunki sai käydä kauppaa vain oman maan sisällä; tapulikaupungille oli sallittua käydä kauppaa ulkomaiden kanssa.

2. Minkälaisia muutoksia merkantilismi sai aikaan Ruotsissa?

- 1600-luvulla perustettiin paljon uusia kaupunkeja. Merkantilismin mukaan oli tärkeää kehittää kaupunkeja, jotka kaupankäynnin avulla toisivat valtiolle jatkuvaa rahavirtaa.
- Myös sisämaahan perustettiin uusia kaupunkeja, mutta koska ne saivat vain maakaupungin oikeudet, ne eivät kehittyneet kovin hyvin.
- Verotusta lisättiin siten, että kaupunkiin myyntiin tuotavista tuotteista maksettiin tullia, kotimaan tuotteista vähemmän, ulkomaan tuotteista enemmän.
- Ulkomaankaupassa kauppakomppaniat saivat vahvan otteen, koska niille annettiin yksinoikeus monien tuotteiden vientikauppaan.
- Kaivosteollisuutta alettiin voimakkaasti kehittää. Ruotsissa oli paljon rautaa ja kuparia, ja niiden alojen tuotanto nousi nopeasti merkittäväksi ja ulkomaankauppaa hallitsevaksi.
- Maataloutta ei kehitetty, koska sillä ei ollut merkitystä viennin kannalta.

3. Miksi tervasta tuli Suomen vientivaltti?

- Suuret rahtikustannukset vaikuttivat siihen, että puutavaraa ei kannattanut viedä suuria määriä kauas ulkomaille.
- Puutavaraa kannatti jalostaa valmiiksi kotimaassa. Tähän tarkoitukseen tervan valmistus sopi erinomaisesti. Mitä enemmän puulaivoja valmistettiin, sitä enemmän tarvittiin tervaa.
- Suomen tervanvalmistusta auttoi lisäksi se, että Ruotsin rautaruukit tarvitsivat kaiken valtakunnan länsiosan puun. Käytännössä vain Suomen puolella riitti puita tervantekoon.
- Raaka-aineen, puun, runsaan määrän ohella Suomessa oli paljon työvoimaa.

4. Vertaa rannikkokaupunkien ja sisämaan kaupunkien taloudellisia edellytyksiä.

- Rannikkokaupunkien edellytykset kehittyä olivat paljon paremmat, koska ne olivat tapulikaupunkeja, joiden oli sallittua käydä kauppaa ulkomaiden kanssa.
- Osa rannikkokaupungeista oli kuitenkin sen verran pieniä, että niille ei myönnetty tapulioikeuksia. Niinpä ne olivat maakaupunkeja samoin kuin sisämaan kaupungit.
- Maakaupunkien kaupankäynnin mahdollisuuksia rajoitettiin, koska ne saivat käydä kauppaa vain oman maan sisällä.
- Taustalla vaikutti kruunun omaksuma merkantilistinen ajattelu, jossa kaupankäyntiä haluttiin toisaalta säännellä ja toisaalta sääntelyn ja keskittämisen avulla haluttiin luoda tehokkuutta ja auttaa kaupunkien taloutta hyötymään.

- Maakaupungit välittivät talonpojilta ostetut tuotteet tapulikaupunkeihin ja toimittivat maaseudulle talonpoikien tarvitsemia ulkomaisia tuotteita. Näin nekin tosiasiasa taloudellisesti hyötyivät tästä kaupan jaosta.
- Kaikille kaupungeille oli eduksi se, että kaupankäynti maaseudulla oli kiellettyä. Näin talonpojat joutuivat matkustamaan kaupunkiin ja käymään kauppaa siellä.

5. Laadi käsittekartta Suomen talouselämästä suurvalta-ajalla.

Näkökulmia:

- Merkantilistinen talouspolitiikka ohjasi talouselämän kehitystä.
- Ulkomaankauppaa käytiin vain rannikon tapulikaupungeissa.
- Maakaupungeissa käytiin vain sisämaankauppaa.
- Pohjanmaan kaupungeille määrättiin kauppapakko.
- Kauppakomppaniat, kuten tervakomppania, aiheuttivat haittaa Suomelle.
- Talonpoikaispurjehdus sai kuitenkin jatkoa.
- Uusia kaupunkeja perustettiin.
- Ammattimainen käsityö rajattiin kaupunkeihin.
- Tervasta tuli Suomen tärkein vientituote.
- Ruukkeja perustettiin, mutta ne kannattivat heikosti.
- Maataloutta ei kehitetty.
- Maatalous pysyi Suomen pääelinkeinona.
- Uudisasutusta suosittiin edelleen.
- Katovuodet olivat yleisiä, ja johtivat pahimmillaan nälkävuosiin.

6. Mitkä olivat nälkävuosien syyt ja seuraukset?

Syyt

- 1600-luvulla elettiin pienen jääkauden aikaa.
- Katovuodet yleisiä: jopa joka kolmas vuosi sato epäonnistui kokonaan.

Seuraukset

- Ihmiset jäivät ilman ruokaa ja nälkiintyivät.
- Palkolliset joutuivat taloista kerjuulle.
- Kulkutaudit levisivät.
- Krooninen ruokapula johti suureen kuolleisuuteen.
- Jopa 25–30 prosenttia suomalaista kuoli 1690-luvulla.

7. Mitä päätelmiä voit tehdä tilaston perusteella

a) Suomen ulkomaankaupasta

- Suomen viennin arvo on laskenut tilaston kertomana aikana.
- Viennin arvo on pudonnut voimakkaasti vuodesta 1637 vuoteen 1640.
- Metallien, puun ja tervatuotteiden viennin arvo on kasvanut vuoteen 1662 mennessä.
- Viljan vienti on vähentynyt paljon.
- Suomeen suuntautunut tuonti on kasvanut selvästi vuosien 1640 ja 1662 välisenä aikana.

FORUM

- Ylellisyys- ja kulutustavaroiden tuontimäärät (rihkama, ulkomaiset juomat ja mausteet) ovat kasvaneet.
- Paino- ja tynnyritavarat tarkoittavat pääosin nesteitä ja ruokatarvikkeita, kuten viljaa. Niiden osuus tuonnista on kasvanut voimakkaasti.

b) suomalaisesta yhteiskunnasta?

- Suomessa on pula ruuasta ja sitä on pitänyt tuoda maahan. Ruuan vientimäärät ovat vähentyneet.
- Ylellisyystavaroiden lisääntyminen kertoo vaurastumisesta, mutta myös kaupunkien aseman voimistumisesta sekä aatelin asemasta.
- Ulkomaankaupan voimakkuus vaihteli paljon, ja se kertoo levottomista ajoista.